

na nią pilniejszą uwagę, gdyż pobudza do refleksji, wymaga zweryfikowania dotychczasowych stanowisk uznanych za dogmat i na pewno przyczyni się do pogłębionych studiów nad genezą Ewangelii synoptycznych.

Warszawa

KS. STANISŁAW MĘDALA CM

K. JAROŚ, *Hundert Inschriften aus Kanaan und Israel für den Hebräischunterricht bearbeitet*, Fribourg (Schweiz) 1982 (Kath. Bibelwerk), ss. 120.

Praca Karola Jaroša obejmująca 100 inskrypcji jest wynikiem wykładów, jakie autor prowadził w Instytucie Orientalnym Uniwersytetu Wiedeńskiego w semestrze zimowym 1981/82 i letnim 1982. Omawiana praca została przyjęta przez Uniwersytet Katolicki we Fryburgu Szwajcarskim jako trzecia pozycja pomocy dydaktycznych do nauki języka hebrajskiego. We wspomnianej serii ukazały się dwie następujące prace:

Jean D. Barthelemy—Judith Tarragon, *Liste der schwachen hebräischen Verben*, 42s.

Christoph Uehlinger, *Hebräische Lieder*, 53s.

Cel dydaktyczny orientuje całą pracę Jaroša w kierunku łatwego przyswojenia sobie materiału przez prowadzącego zajęcia jak i przez studentów. W przedmowie autor wyjaśnia, że starohebrajska epigrafika jest częścią nauk biblijnych. We wprowadzeniu autor omawia materiał, na którym znajdują się inskrypcje, a mianowicie: kamień, glina, drewno, papirus, skóra, metal. Następnie przedstawia rozwój pisma alfabetycznego poczynając od 1500 roku przed Chr. stawiając na pierwszym miejscu inskrypcje protosyńskie. Autor wstęp kończy tabelą przedstawiającą w rozwoju historycznym inskrypcje od r. 1550 do I—II w. po Chr.

Autor każdą z stu inskrypcji opracował w następujący sposób: oryginalny kształt inskrypcji, tekst inskrypcji oddany tekstem hebrajskim kwadratowym, transliteracja, przekład wraz z bibliografią. Po przekładzie autora następuje wyjaśnianie trudniejszych wyrażeń hebrajskich, jeżeli zachodzi taka potrzeba.

Omawiana praca kończy się rejestrem i wykazem wykorzystanej literatury. Register obejmuje nazwy bóstw, nazwy własne, miejscowości oraz zawiera słowotwórstwo hebrajskie w wyborze.

Książka Jaroša napisana dla celów dydaktycznych będzie stanowić cenną pomoc dla chcących poznać tę dyscyplinę wiedzy i może zachęcić biblistów do korzystania z wyników epigrafiki w pracy dydaktyczno-naukowej.

Kraków

KS. JERZY WOŹNIAK CM

A. FREY, *Petite grammaire syriaque* (Orbis Biblicus et Orientalis. Subsidia didactica 3), Fribourg—Göttingen 1984, 108s.

Praca Alberta Freya jest trzecim tomem pomocy dydaktycznych serii wydziału teologicznego katolickiego Uniwersytetu we Fryburgu Szwajcarskim redagowanych pod kierunkiem prof. Dirka Van Damme'a. Celem tej małej serii jest publikowanie pomocy gramatycznych z dziedziny filologii biblijnej i Wschodu chrześcijańskiego. Dotychczas ukazały się dwa tomy:

1. Dirk Van Damme, *A Short Classical Armenian Grammar*, 2 wyd. 1978, s. 60.
2. Renee Zwolaneck, *Altgeorgische Kurzgrammatik*, 1976, s. 80.

Autor omawianej gramatyki języka syryjskiego urodził się w r. 1955 w Genewie, jest licencjatem teologii i pracuje jako asystent w Instytucie nauk biblijnych wydziału teologicznego Uniwersytetu w Lozannie. Jak we wstępie autor zaznacza omawiana gramatyka nie pretenduje do roli nowej opisowej gramatyki języka syryjskiego, lecz jest jedynie użyteczną pomocą dla studentów języka syryjskiego. Autor oparł swoją pracę na czterech podstawowych gramatykach języka syryjskiego takich autorów, jak: C. Brockelmann, L. Costaz, R. Duval, T. Nöldeke i konsekwentnie podaje paralelnie ich paragrafy przy poszczególnych zagadnieniach. Gramatyka Freya omawia tradycyjnie takie zagadnienia, jak: system fonologiczny, zaimek, rzeczownik, czasownik i składnia. Autor mając do wyboru trzy rodzaje pisma syryjskiego: estrangelo, sereto, nestoriana wybrał estrangelo z tym, że dla nauki łatwiejszej dołączył samogłoski jakobickiego systemu.

Zaletą omawianej gramatyki jest ujęcie syntetyczne bez nadmiaru informacji, ale jednak wystarczająca do czytania tekstów syryjskich przy pomocy słownika. Frey trafnie z fundamentalnych i opasłych gramatyk wybrał to, co na etapie wstępnym student może sobie przyswoić bez większego trudu. Gramatyka lozańskigo orientalisty spełnia warunki pomocy dydaktycznej z powodzeniem i stanowi przykład jak trudną i elitarną wiedzę orientálną może spopularyzować. Oby dzieło A. Freya przyczyniło się do rozwoju zainteresowań syriologicznych również na polskim terenie.

Kraków

KS. JERZY WOŹNIAK CM

Peshitta. The Old Testament in Syriac according to the Peshitta. Version. Part IV, 3 — Apocalypse of Baruch. 4 Esdras. Leiden 1973, IV, IV, 50 : IV, 50 p.

Tom trzeci części czwartej zawiera teksty krytyczne Peszitty Apokalipty Barucha i Ezdrasza. Tekst syryjski Apokalipty Barucha opracował szwedzki uczony z Lund S. Dederling. Prezentowany tekst bazuje na podstawowym rękopisie opracowania krytycznego, a mianowicie 7a1, który został wydany przez Cerianiego (1871 r.). Ceriani po raz pierwszy podzielił tekst na rozdziały, a podziału na wiersze dokonał O. F. Fritzsche (*Libri Apocryphi Veteris Testamenti syriace*, Leipzig 1871). Trzeciego wydania tekstu syryjskiego dokonał Kmosko (*Liber Apocalypseos Baruch filii Neriae*, Patrologia Syriaca, T. II, Paris 1907). Zdaniem autora, Kmosko dokonał oczywistych przeinaczeń tekstu rękopisu 7a1 i punktacji. Aby uczynić zadość tekstowi, autor uwzględnił przekłady i opracowania na współczesne języki takich autorów, jak V. Ryssel, R. H. Charles, R. Violet, P.-M. Bogaert. Nadto Dederling wykorzystał fragmenty tekstu znajdujące się w jakobickich lekcjonarzach: 1312, 1313, 1515. Tekst syryjski 4 Ezdrasza został opracowany krytycznie przez R. J. Bidawida, biskupa kościoła chaldejskiego w Bejrucie. Autor oparł się na podstawowym rękopisie 7a1, jak również uwzględnił lekcjonarze jakobickie. Tekst 4 Ezdrasza zachował się w następujących przekładach: łacińskim, armeńskim, etiopskim, arabskim w dwu różnych formach i gruzińskim. Każdy z przekładów ostatecznie powraca do tekstu greckiego. Autor uwzględnił współczesne przekłady i opracowania takich autorów, jak R. Violet i L. Gry.

Kraków

KS. JERZY WOŹNIAK CM